

Conclusion. *Generalized experience can be used in organizing vocational training by domestic pharmaceutical companies. The content and structure of corporate training and coaching sessions deserves the attention of teachers of higher educational institutions for their use in the post-graduate course of study of medical and pharmaceutical specialties. Further inquiries in this direction require the identification of the pedagogical conditions for the organization of professional training in foreign pharmaceutical companies.*

Referens

1. Bilousova N. Vy`mogy` do medy`chny`x predstavny`kiv ta osobly`vostej yixn`oyi pidgotovky` v suchasnyj Nimechchy`ni / N. Bilousova // Naukovy`j visny`k Insty`tutu profesijno-texnichnoyi osvity` NAPN Ukrayiny`. Profesijna pedagogika : zb. nauk. pracz` : Vy`p. 14 / Inst-t prof.-tex. osvity` NAPN Ukrayiny` ; [Red. kol. : V. O. Radkeyv`ch (golova) ta in.]. – Vy`d. Yevenok O. O, 2017. – S. 146–152.
2. Borova T. A. Koncepciya osvity`chnogo kouchy`ngu / T. A. Borova // Pedagogika, psy`xologiya ta medy`ko-biologichni problemy` fizy`chnogo vy`xovannya i sportu. – 2011. – № 12. – S. 16.
3. Borodiyenko O. V. Teoriya i prakty`ka rozvy`tku profesijnoyi kompetentnosti kerivny`kiv strukturny`x pidrozdiliv pidpry`emstv sfery` zv'yazku : monografiya / O. V. Borodiyenko; za nauk. red. Radkeyv`ch V. O. – Bila Cerkva : Vy`davecz` Pshonkivs`ky`j O. V., 2017. – 422 s.
4. Goliyad I. S. Grafichna pidgotovka vchy`telya texnologiyi: kouchy`ngovy`j pidxid / I. S. Goliyad, T. Yu. Chernova // Trudova pidgotovka v ridnij shkoli. – 2016. – № 4. – S. 54–57.
5. Gorbunova K. Medy`chni predstavny`ky` – obly`chhya farmacevty`chnoyi kompaniyi / K. Gorbunova // Shhoty`zhnevuy`k Apteka. – 2013. – № 41 (912). – Rezhy`m dostupu: <https://www.apteka.ua/article/257280>. – Data zvernennya: 27.04.2018.
6. Isty`na cinnist` Serv`ye – nashi spivrobotny`ky`. – Rezhy`m dostupu: <http://www.servier.ua/ukr/?q=content/joining-servier>. – Data zvernennya: 27.04.2018.
7. Konax S. S. Rol` sfery` poslug u formuvanni VVP / S. S. Konax // Young Scientist. – 2014. – № 12 (15). – S. 159–162.
8. Novy`kov A. Profesy`onal`noe obrazovany`e dlya posty`ndustry`al`noj ekonomy`ky` / Aleksandr Novy`kov // Tret`y` mezhdunarodnye Bатыshevsky`e nauchnye chteny`ya, posvyashhennye 220-lety`yu goroda Ny`kolaeva, 9–11 sentyabrya 2009 goda : sb. nauch. trudov / Sostavy`tely` : V. A. Radkeyv`ch, Y`. M. Stary`kov. – Ny`kolaev : OOO «Fy`rma «Y`lly`on», 2009. – S. 26–40.
9. Chertkov Yu. Y`. Uspeshnyj medy`cy`nsky`j predstavny`tel`. Pry`kladnoj kurs / Yu. Y`. Chertkov. – K. : Y`zdatel`sky`j dom «Agenstvo Medy`cy`nskogo Markety`nga», 2014. – 512 s.

Отримано редакцією 23.05.2018 р.

УДК 371.13:316.346.2(430)

DOI 10.31376/2410-0897-2018-2-37-260-266

Олена Яківна Гривкова,
аспірантка Інституту педагогічної
освіти і освіти дорослих НАПН України,
e-mail: grivkova@gmail.com

ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ НІМЕЧЧИНИ (НА ПРИКЛАДІ ГЕТЕ УНІВЕРСИТЕТУ)

У статті розглянуто особливості гендерно-орієнтованої спрямованості професійної підготовки вчителів у Німеччині на прикладі Гете Університету та визначено ряд чинників, котрі її забезпечують, а саме: інтеграція результатів гендерних досліджень у зміст викладання всіх блоків професійної підготовки вчителів; сприяння набуттю студентами та викладачами гендерної компетентності як міждисциплінарної; створення та розвиток гендерно-сенситивних та рефлексивних пропозицій для студентів; скоординована діяльність усіх структур ВНЗ щодо забезпечення сталого впровадження гендерної проблематики в процес професійної підготовки вчителів.

Ключові слова: гендерно-орієнтована спрямованість; професійна підготовка вчителів; гендерна компетентність; компетентність різноманітності; Гете Університет.

Постановка проблеми Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених питанням підготовки вчителя до професійної діяльності, актуальним залишається пошук ефективних підходів до формування основ професійної підготовки педагогічних працівників нової генерації, діяльність яких не обмежувалася б викладанням свого предмета, а творчих фахівців, здатних здійснювати міждисциплінарні зв'язки, які володіють інноваційними технологіями, усвідомлюють значення професійних знань у

контексті соціокультурного простору. Сьогодні значно актуалізується питання підготовки вчителя до професійної діяльності, сутність якої полягає у формуванні людини, здатної до ефективної життєдіяльності в багатонаціональному й полікультурному середовищі, з розвиненим почуттям поваги до інших культур, умінням жити в мирі й злагоді з людьми, різними за статтю, національністю, расою, гендерною ідентичністю.

Професійна підготовка майбутніх учителів в умовах міжкультурної взаємодії об'єктів освітнього простору є закономірним виявом глобалізаційних процесів і має здійснюватися на засадах гендерно-орієнтованого підходу, метою якого є зміцнення соціальної згуртованості та зменшення соціальної та гендерної нерівності. Інтеграція гендерної проблематики в навчальні плани системи підготовки фахівців сприяє створенню гендерно рівноправних нових курсів професійної підготовки і робить внесок у систему вищої освіти стосовно запобігання гендерного кодування.

Прагнення України стати органічним членом світового освітнього простору актуалізує потребу вивчення досвіду організації педагогічної освіти, накопиченого в провідних зарубіжних країнах, зокрема у сучасній Німеччині, тому що ФРН є одним із найвпливовіших членів Європейського Союзу, має високорозвинену систему вищої освіти загалом та акцентує увагу на якісній підготовці педагогічних кадрів саме на засадах гендерно-орієнтованого підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У численних працях українських і зарубіжних учених висвітлена проблематика гендеру, а саме: формування гендерної педагогіки (С. Бухен, М. Горсткемпер, К. Деріхс-Кунстманн, В. Кравець, П. Мільгоффер, Х. Фімер, Л. Штильова); гендерні аспекти навчання і виховання учнів (Е. Брайтенбах, Т. Голованова, А. Кайзер, Н. Кутова, О. Петренко, Г. Фаульстіх-Віеланд, Г. Шумахер); гендерна соціалізація молоді (Г. Більден, І. Бремер, К. Гагеманн-Віте, К. Ульріх, С. Харченко, Ю. Ціннекер); гендерна рівність у шкільній освіті (Т. Говорун, Г. Браун, У. Кессельс, Л. Фрід); рівні можливості у суспільстві (Ш. Берн, С. Валь, І. Кон, Л. Міщик, У.-Г. Шпітта); формування гендерної культури молоді (О. Кізь, О. Кікінежді, П. Міддлетон, А. Пренгель); гендерні стереотипи поведінки хлопців та дівчат у сучасній школі (С. Вихор, А. Гільгерс, Л. Кобелянська, Н. Хайде, Б. Штіплер).

Однак аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури засвідчив, що такий важливий аспект, як гендерно-орієнтована спрямованість професійної підготовки вчителів в університетах Німеччини ще не був предметом спеціального наукового дослідження.

Формулювання мети статті. Метою статті є здійснення аналізу гендерно-орієнтованої спрямованості професійної підготовки вчителів у Німеччині на прикладі Гете Університету та визначення ряду чинників, котрі її забезпечують.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні гендерно-орієнтована спрямованість професійної підготовки вчителів розглядається як сукупність пріоритетів, що забезпечують орієнтацію змістово-педагогічних та організаційно-методичних заходів вищого навчального закладу на демократичні принципи гендерної рівності та недискримінації, на подолання гендерних стереотипів в освіті, формування егалітарної ідеології відносин статей та забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків задля успішної соціалізації. Головною метою і результатом такої підготовки є забезпечення готовності майбутнього педагога до гендерно-сенситивної фахової педагогічної діяльності, тобто діяльності, в основі якої лежить гендерна компетентність.

Пропонуємо розглянути гендерно-орієнтовану спрямованість професійної підготовки вчителів в університетах Німеччини на прикладі досвіду Гете Університету (Goethe-Universität, Frankfurt am Main), який є одним з найбільш модернізованих і технічно оснащених університетів Європи, де викладають відомі вчені, проводяться різноманітні дослідження, які є дуже авторитетними в науковому світі.

Університет Гете є одним з десяти найбільших університетів Німеччини, у якому 14 з 16 факультетів беруть участь у підготовці вчителів. З метою забезпечення координованості структур та проєктів у освітніх фахово-дидактичних дослідженнях та курсах професійної підготовки вчителів у 2005 році тут була заснована Академія освітніх досліджень та педагогічної освіти (Akademie für Bildungsforschung und Lehrerbildung) (далі – ABL). ABL є центральним міждисциплінарним інститутом з освітніх досліджень та професійної підготовки вчителів в Університеті Гете, де всі факультети, які займаються підготовкою вчителів, працюють разом і, зокрема, координують відповідні питання досліджень та викладання.

ABL ініціює і просуває міждисциплінарні дослідницькі проєкти з питань процесів та контекстів шкільної освіти і викладання, а також питання професіоналізму та професіоналізації вчителів. Особлива увага тут приділяється створенню і розширенню міждисциплінарного співробітництва між науками про освіту і предметної дидактики, а також підтримці молодших дослідників. Водночас ABL також є центральним міждисциплінарним центром співпраці з навколишнім світом – із закладами, що займаються

підготовкою вчителів на другому та третьому етапах, в інших університетах та регіоні.

З 2010–2011 навчального року в Університеті Гете запроваджено «Політику різноманітності» («Diversity Policy»), котра має власну концепцію. Уже в 2011 році цей університет був одним з перших ВНЗ у Німеччині, який прийняв Концепцію різноманітності на 2011–2014 роки, в котрій, зокрема, зосереджується увага на гендерних питаннях та різноманітності студентського корпусу, мета якої полягає в тому, щоби створити цінний потенціал, котрий би сприяв забезпеченню гендерної рівності, повожденню з різноманітністю та одночасно протидіянню дискримінації.

У Бюро з питань гендерної рівності (Gleichstellungsbüro), котре є одним з підрозділів університету, для здійснення заходів у рамках федеральної державної програми «Потужний старт в навчанні» («Starker Start ins Studium») було створено відділ координації політики різноманітності. З тих пір на факультетах та структурних підрозділах університету виникло багато нових проєктів та ініціатив. Вони допомагають студентам з різних верств населення та з різними життєвими ситуаціями краще розвивати свій потенціал та успішно навчатися. Зокрема, завдяки регулярним тренінгам для викладачів та тьюторів Університет Гете постійно працює над розвитком чутливих до гендерної проблематики та гетерогенності форм навчання та викладання.

У 2013 році ABL у співпраці з Бюро з питань гендерної рівності за фінансуванням Міністерства науки і культури федеральної землі Гессен (HMWK) здійснила проєкт «Гендерна компетентність, компетентність різноманітності та гендерно-сенситивна організація професійної підготовки вчителів». («Gender- und Diversitäts-Kompetenz und gender-sensible Lehre in der Lehrerbildung»).

У рамках цього проєкту було підготовлено концепцію послідовного впровадження гендерної проблематики та аспектів різноманітності в галузь професійної підготовки вчителів (травень 2014 – травень 2016 року). Окрім комплектування вже встановлених пропозицій, були розроблені відповідні рекомендації на основі обговорень з членами всіх статусних груп університету в співпраці з супровідною робочою групою. Цей документ, котрий має назву «Навчати з урахуванням різноманітності. Рекомендації для професійної підготовки вчителів, орієнтованої на урахування гендерних аспектів та різноманітності в Гете Університеті» («Vielfaltsbewusst lehren» Empfehlungen für eine gender- und diversitätssensible Lehramtsausbildung an der Goethe-Universität) був прийнятий Радою директорів ABL в літньому семестрі 2016 року та має за мету забезпечення гендерно рівноправного викладання та врахування різноманітності у сфері педагогічної освіти, де гендерні аспекти і аспекти різноманітності відіграють важливу роль у всіх блоках педагогічної освіти: «Науки про освіту» – психолого-педагогічні дисципліни (Bildungswissenschaften), спеціально-предметний блок (Fachwissenschaften), блок предметної дидактики (Fachdidaktiken) та професійно-педагогічна практика.

У преамбулі вищезгаданих рекомендацій зазначено, що гендерно-орієнтоване викладання та поводження з різноманітністю має особливе значення в процесі професійної підготовки вчителів: не тільки різноманітність студентів – майбутніх учителів є проблемою для викладання, але й набагато більша розмаїтість учнів, з якими випускники будуть стикатися у своєму подальшому професійному житті. Для продуктивного поводження з різноманітністю своїх майбутніх учнів важливо, щоби студенти – майбутні викладачі – самі мали можливість набути гендерну компетентність та компетентність поводження з різноманітністю. Це передбачає, серед іншого, те, що вони мають отримати знання стосовно результатів гендерних досліджень та досліджень з різноманітності та навчитися їх рефлексувати [1].

Далі пропонуємо зупинитись на декількох положеннях цих рекомендацій.

1. Що саме мається на увазі під гендерно-орієнтованим та орієнтованим на різноманітність навчанням? Це означає так побудувати навчальний процес як з методичного боку, так і з точки зору змісту, щоби студенти різних верств населення та життєвих ситуацій, з різними ідентичностями мали однакові шанси на успішне навчання. Гендерно-орієнтоване та орієнтоване на різноманітність навчання повинно вміти визнавати гендерні стереотипи в собі та в інших, рефлексувати їх та демонструвати нові можливості інтерпретації. Це не означає однакового ставлення до всіх, а скоріше характеризується чутливим вибором відповідного поєднання методів. Крім того, під час вибору змісту, наскільки дозволяють рамкові умови, варто передбачати, щоби він (зміст) створював ідентифікаційні можливості для всіх студентів. Те ж саме стосується шкільних уроків. Це створює подвійний виклик для професійної підготовки вчителів. Студенти мають не тільки ознайомитись з гендерно-орієнтованим та орієнтованим на різноманітність навчанням в університеті, але також повинні оволодіти інструментарієм цього навчання для подальшого використання у власній педагогічній діяльності.

2. Імплементация гендерної компетентності та компетентності різноманітності в зміст професійної підготовки вчителів. Імплементация гендерної компетентності та компетентності різноманітності в підготовку вчителів означає не тільки розширення можливостей викладання, а й інтеграцію результатів відповідних досліджень у зміст викладання. Для змісту різних блоків підготовки

вчителів пропонуються такі заходи:

2.1 Науки про освіту Bildungswissenschaften

2.1.1 Найкращі практики викладання (медіа-матеріали) для вступного заняття «Науки про освіту». Для введення в блок «Науки про освіту» повинні бути встановлені мінімальні стандарти обліку гендерної проблематики і різноманіття в лекції «Введення в освіту та інновації», «Einführung in Erziehen und Innovieren». З метою забезпечення врахування гендерних аспектів і різноманітності в міждисциплінарних перспективах медіа-матеріали з лекції повинні бути доступні в якості передової практики для майбутніх упроваджень у блок «Науки про освіту». Крім того, було б корисно зробити ці медіа-матеріали доступними для викладачів предметної дидактики (Fachdidaktiken) та спеціально-предметного блоку (Fachwissenschaften), щоб вони знали, які попередні знання вони можуть очікувати від студентів і яким чином вони викладалися. Це допоможе створити червону нитку в дослідженні.

2.1.2 Семінари в модулі BW-C «Виховання», сфера вивчення «Соціальні, культурні та гендерно специфічні умови життя і навчання». У навчальному блоці «Науки про освіту» гендерні аспекти, поряд з соціальним та культурним походженням учнів, закріплені в модулі С «Виховання» в галузі вивчення «Соціальні, культурні і гендерно специфічні умови життя і навчання». Обсяг обов'язкових освітніх курсів варіюється в різних навчальних курсах підготовки вчителів. У модулі С студенти з курсів професійної підготовки вчителів початкової школи і гімназій повинні відвідати три семінари кожен, а студенти – майбутні вчителі середньої та реальної шкіл (Haupt- und Real- bzw. Förderschullehramts) два семінари. Усі студенти повинні пройти модульний іспит. У цій сфері вивчення повинна бути запропонована достатня кількість семінарів з урахуванням гендерних аспектів і різноманітності.

2.1.3 Невеликі заходи. Подальші невеликі заходи, такі як Brown-Bag-Lunches (Обідня перерва, під час якого працівники збираються разом для споживання принесеної з собою їжі і обговорення будь-яких виробничих або організаційних питань) з короткими лекціями можливі, щоб забезпечити та поліпшити цілеспрямовану взаємодію між викладачами освітніх наук і викладачами предметної дидактики. Ці заходи повинні ґрунтуватися на потребах робочих одиниць.

2.2 Предметна дидактика Fachdidaktiken

У цілому для дидактичного освіти рекомендується, щоб проблематика гендеру та різноманітності була належним чином інтегрована в усі заходи в якості наскрізної проблеми. Крім того, треба визначити, в якій мірі можуть бути створені поглиблені можливості навчання для зацікавлених студентів. У цьому контексті ABL у співпраці з Бюро з питань гендерної рівності буде, якщо можливо, надавати пропозиції щодо гендерної проблематики та різноманітності в окремих предметах, наприклад, стосовно дисциплін природничо-математичного циклу, так званих MINT-Fächer (Mathematik, Informatik, Naturwissenschaft, Technik).

2.3 Спеціально-предметний блок (Fachwissenschaften)

Проведена експертиза виявила, що у навчальних положеннях предметних наук (Studienordnungen der Fachwissenschaften) гендерні аспекти згадуються епізодично, а саме в навчальних положеннях для німецької мови, англійської мови, географії, мистецтва, фізики, політики і економіки, а також у модулі «Дослідження дитинства» («Kindheitsforschung»), яке введено до навчальних положень галузі «Спеціальна педагогіка» («Sonderpädagogik») і «Загальна дидактика початкової освіти» («Allgemeine Grundschuldidaktik»). Деякі зі згаданих основних тем – це зміст гендерних досліджень, деякі присвячені гендерними відмінностями, інші тримають у полі зору гетерогенність або зосереджені на тематиці «Дівчатка і хлопчики в класі», тому можна припустити, що основні теоретичні концепції варіюються і ще не узгоджені.

Робоча група рекомендує, щоб зусилля були спрямовані на обов'язковий облік гендерної проблематики і різноманітності в предметних науках як з точки зору узгодження теоретичних концепцій, так і з точки зору розмірів предметів. У той час, як деякі предмети вже інтегрували дослідження з гендерної проблематики та різноманітності в процес викладання, для інших предметів було б корисно систематизувати і, можливо, зберегти і поширити наявні підходи.

2.4 Професійно-педагогічна практика. Пропозиції для студентів стосовно розвитку рефлексії. Пропозиції для студентів відносно розвитку рефлексії повинні бути зроблені на етапі вивчення з кінця першої шкільної практики, оскільки існує конкретна потреба в рефлексії щодо гендерних ролей та інших категорій різноманітності у повсякденному шкільному житті та в процесі викладання. Першим досвідом для цього є пропозиція семінарів Pro-L (з 2009 року ABL запропонувала безкоштовну програму семінарів для професіоналізації спеціально для студентів педагогічних спеціальностей «PRO-L Workshops»), а також семінар для супроводу практичного семестру. Запропоновані семінари сприятимуть розвитку власної недискримінаційної педагогічної практики студентів – майбутніх учителів.

3. Сприяння набуттю студентами та викладачами гендерної компетентності та

компетентності різноманітності як міжпредметної компетентності. У процесі професійної підготовки вчителів необхідно продовжувати розвиток гендерної компетентності та компетентності різноманітності як викладацького складу, так і студентів. Німецькі вчені Й. Будде, Б. Шоланд, Х. Фаульштіх-Виланд [4] визначили гендерну компетентність стосовно професійної підготовки учителів таким чином: «Гендерна компетентність складається з елементів волі, знань та вмінь» [5, с. 284]. Це означає наявність знань стосовно гендерної проблематики (наприклад, про процеси конструювання гендеру, розподіл влади), гендерно-орієнтованої практичної компетентності (гендерно-сенситивні методи викладання) та особистісної компетентності (рефлексія, дестереотипізація). Компетентність різноманітності відповідно до концепції гендерної компетентності варто розуміти як готовність адекватно спілкуватися з різними верствами суспільства, розпізнаючи стереотипи і уникаючи дискримінації та, за необхідності, протидіяти їм.

Процес набуття гендерної компетентності та компетентності різноманітності вимагає готовності до перегляду та, можливо, корекції власної (частково несвідомої, наприклад, мови тіла) поведінки, а також набуття необхідного знання. Викладачі Гете Університету мають виступати для студентів в якості моделей гендерно-сенситивної активності, завдяки чому вони можуть забезпечити імпульси до того, щоби випускники педагогічного навчального закладу брали з них приклад у процесі власної педагогічної діяльності. Щоб підтримати цей процес, необхідно включити додаткові тренінги з питань гендеру та різноманітності у програми підвищення кваліфікації викладачів. Рекомендується враховувати спеціально розроблені пропозиції для невеликих груп, наприклад, для предметної дидактики в предметних кластерах або для керівників шкільних практичних занять або практичного семестру. Тут ABL має співпрацювати з Управлінням з питань гендерної рівності.

4. Структурні заходи: положення щодо організація навчання. Проведена експертиза встановила, що гендерні аспекти вже закріплені в ряді предметів, проте рекомендується завжди враховувати відповідні можливості для внесення гендерної проблематики та різноманітності в майбутні редакції положень щодо організація навчання.

5. Реалізація по ABL. Питання рівних можливостей та різноманітності є основними принципами для функціонування ABL як міждисциплінарного інституту з координації педагогічної освіти та як центрального актора в галузі освітніх досліджень. Уже під час підготовки рекомендацій було показано зв'язність цих тем у різних сферах діяльності ABL.

5.1 Існуючі заходи ABL під час розроблення рекомендацій: перевірка веб-сайту університету стосовно використання гендерно-чутливої мови; внутрішній семінар з питань протидії дискримінації та використання гендерно-чутливої мови для співробітників ABL; консультування студентів-жінок, що носять хустку з релігійних причин тощо. Рекомендовано: доповнити додатковими заходами: Е-навчання «Гендерний аналіз підручників»; професійно-педагогічний журнал на тему «Різнманітність»; день дослідження «Різнманітність та професіоналізація»; семінар «Різнманітність у школі» в рамках супровідної пропозиції семінару для практичного семестру; семінар «Гендерний тренінг» у межах пропозицій семінарів програми Pro-L. Ці заходи можуть показати, наприклад, що існує безліч вихідних точок для внесення гендерних та різноманітних аспектів у роботу ABL.

5.2 Рекомендації щодо подальшої реалізації ABL

5.2.1 Курси консультування та підвищення кваліфікації для викладачів. У першій половині 2016 року був проведений семінар з проблематики гендеру та різноманітності в галузі підготовки вчителів, в якому були представлені як результати відповідних досліджень, так і практичні проекти, що має сприяти подальшому міжвузівському та міжвідомчому обміну. ABL має і надалі надавати консультації та підтримку факультетам з питань подальшого розвитку гендерної компетентності та компетентності різноманітності. У цьому контексті має бути задіяний нещодавно створений підрозділ з основним фокусом на «Тренінг різноманітності та мережевих зв'язків».

5.2.2 Гендер та різноманітність у зв'язках з громадськістю ABL. ABL має продовжувати реалізовувати свою роботу з питань гендерної проблематики та різноманітності у зв'язках з громадськістю як усередині своєї структури, так і за її межами. У стратегічному напрямі комунікації метою є поглинання імпульсів з інших сфер, пов'язаних з проблематикою гендеру та різноманітності, в роботі університету Гете, наприклад, проект Бюро з питань гендерної рівності «Аналіз чутливості медіа-ресурсів до різноманітності».

Зокрема, у випадку університетського внутрішнього спілкування ABL має прийняти пропозицію робочої групи регулярно інформувати відповідні структури (керівників підрозділів, деканатів) та сферу предметної дидактики про поточні проекти та ініціативи стосовно гендерної та / або різноманітності проблематики, а також, якщо це можливо, допомогти з імплементацією.

5.2.3 Створення та розвиток гендерно чутливих та рефлексивних пропозицій для студентів. Необхідно впроваджувати та підтримувати формати вже існуючих семінарів, за необхідності, оновлювати

за змістом та методологією та адаптувати до пропозиції ABL. Також проводити семінари з питань гендеру та різноманітності в контексті програми Pro-L та в якості супроводу практичного семестру. Рекомендується вивчити, наскільки, крім ABL, інші університетські установи можуть розглядатися в якості партнерів-співробітників та постачальників таких пропозицій, котрі можуть бути включені в програму професійної підготовки вчителів.

5.2.4 Інтеграція проблематики гендеру та різноманітності в курси професійної підготовки вчителів. Під час підготовки цих рекомендацій було можливим з'ясувати, де, відповідно до сучасних знань, гендер та різноманітність закріплені на курсах професійної підготовки вчителів. У майбутніх редакціях регламентів навчання необхідно перевірити, чи доступний відповідний навчальний зміст сфери, де це досі не було зроблено.

5.2.5 Сталій розвиток та оцінювання. З метою забезпечення стійкості процесу, що розпочався, має бути визначена чітка відповідальність стосовно впровадження проблематики гендеру та різноманітності в ABL як на робочому рівні, так і на рівні управління. Рекомендується, щоб це було закріплено в довгостроковій перспективі та мають бути визначені форми оцінювання.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проаналізувавши досвід Гете Університету, можна визначити ряд чинників, котрі забезпечують гендерно-орієнтовану спрямованість професійної підготовки вчителів, а саме: інтеграція результатів гендерних досліджень у зміст викладання всіх блоків професійної підготовки вчителів: психолого-педагогічного, предметно-дидактичного, спеціально-предметного та професійно-педагогічної практики; сприяння набуттю студентами та викладачами гендерної компетентності та компетентності різноманітності як міжпредметної компетентності; створення та розвиток гендерно-чутливих та рефлексивних пропозицій для студентів; скоординована діяльність усіх структур ВНЗ на забезпечення сталого впровадження гендерної проблематики в процес професійної підготовки вчителів. Подальші перспективи дослідження вбачаємо в розгляді гендерно-орієнтованої спрямованості професійної підготовки в якості педагогічної умови формування гендерної компетентності майбутніх учителів.

Список використаних джерел та літератури

1. Vielfaltsbewusst lehren. Empfehlungen für eine gender- und diversitätssensible Lehramtsausbildung an der Goethe-Universität: URL: <https://www.uni-frankfurt.de/63345342/Vielfaltsbewusst-lehren.pdf>.
2. Grundsätze zu Lehre und Studium an der Goethe-Universität: URL: <https://www.uni-frankfurt.de/51044043/Grundsätze-Lehre-Studium.pdf>
3. Budde, Jürgen; Scholand, Barbara; Faulstich-Wieland, Hannelore (2008): Geschlechtergerechtigkeit in der Schule. Eine Studie zu Chancen, Blockaden und Perspektiven einer gender-sensiblen Schulkultur. Unter Mitarbeit von Barbara Scholand, Hannelore Faulstich- Wieland. Weinheim/München: Juventa Verlag. S. 281.
4. Kunert-Zier, Margitta (2005): Erziehung der Geschlechter : Entwicklungen, Konzepte und Genderkompetenz in sozialpädagogischen Feldern. Wiesbaden.

Елена Яковлевна Гривкова,
аспирантка Института педагогического
образования и образования взрослых
НАПН Украины,
e-mail: grivkova@gmail.com

ГЕНДЕРНО ОРИЕНТИРОВАННАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ В УНИВЕРСИТЕТАХ ГЕРМАНИИ (НА ПРИМЕРЕ ГЁТЕ УНИВЕРСИТЕТА)

В статье рассмотрены особенности гендерно ориентированной направленности профессиональной подготовки учителей в Германии на примере Гёте Университета и определен ряд факторов, которые её обеспечивают, а именно: интеграция результатов гендерных исследований в содержание преподавания всех блоков профессиональной подготовки учителей; содействие приобретению студентами и преподавателями гендерной компетентности как междисциплинарной; создание и развитие гендерно-чувствительных и рефлексивных предложений для студентов; скоординированная деятельность всех структур вуза для обеспечения устойчивого внедрения гендерной проблематики в процесс профессиональной подготовки учителей.

Ключевые слова: гендерно ориентированная направленность; профессиональная подготовка учителей; гендерная компетентность; компетентность разнообразия; Гёте Университет.

Olena Hryvkova,
Post-graduate student of the Institute of Pedagogical
and Adult Education of the National Academy
of Pedagogical Sciences of Ukraine,
E-mail: grivkova@gmail.com

GENDER-ORIENTED PROFESSIONAL TEACHER TRAINING AT GERMAN UNIVERSITIES: A STUDY OF GOETHE UNIVERSITY

Introduction. *The intention of Ukraine to become an organic member of the world educational space makes actual the need to study the experience of organization of professional teacher training accumulated in leading foreign countries, in particular, in nowadays Germany because the Federal Republic of Germany is one of the most influential members of the European Union, it has a highly developed system of higher education in general and emphasizes quality training of pedagogical personnel on the basis of a gender-oriented approach.*

Purpose. *To analyze the gender-oriented professional teacher training in Germany on the example of Goethe University and identify the number of conditions that provide it.*

Methods. *The results of the current study were obtained using such research methods as theoretical analysis of pedagogical and methodical literature; systematization and theoretical summarization methods.*

Results. *The gender-oriented professional teacher training is a set of priorities that ensure orientation of content-pedagogical and organizational and methodical activities of a higher educational institution based on the democratic principles of gender equality and non-discrimination, on overcoming gender stereotypes in education, forming an egalitarian ideology of gender relations and ensuring equal rights and opportunities for women and men for successful socialization. The gender-oriented professional teacher training in Goethe University comprises the number of conditions that ensure it, namely: integration of the results of gender studies into the teaching content of all units of teacher training; facilitating the acquisition of gender competence as interdisciplinary both by students and teachers; creation and development of gender-sensitive and reflexive offers for students; coordinated activity of all structures of the higher educational institution in order to ensure the sustainable implementation of the gender perspective into the process of professional teacher training.*

Originality. *The gender-oriented professional teacher training in Goethe University and the key issues that ensure it have been analyzed and summarized in the paper.*

Conclusion. *The issue of gender-oriented professional teacher training is rather topical because integrating a gender perspective into the teacher training curricula promotes the creation of new gender-equal training courses and contributes to the higher education system development regarding the prevention of gender coding. The further perspectives of the study are seen in the development of the gender-oriented professional teacher training as a pedagogical condition for forming gender competence of future teachers.*

Key words: *gender-oriented training, professional teacher training, gender competence, diversity competence, Goethe University.*

References

1. Vielfaltsbewusst lehren. Empfehlungen für eine gender- und diversitätssensible Lehramtsausbildung an der Goethe-Universität <https://www.uni-frankfurt.de/63345342/Vielfaltsbewusst-lehren.pdf>
2. Grundsätze zu Lehre und Studium an der Goethe-Universität <https://www.uni-frankfurt.de/51044043/Grundsätze-Lehre-Studium.pdf>
3. Budde, Jürgen; Scholand, Barbara; Faulstich-Wieland, Hannelore (2008): Geschlechtergerechtigkeit in der Schule. Eine Studie zu Chancen, Blockaden und Perspektiven einer gender-sensiblen Schulkultur. Unter Mitarbeit von Barbara Scholand, Hannelore Faulstich- Wieland. Weinheim/München: Juventa Verlag. S. 281.
4. Kunert-Zier, Margitta (2005): Erziehung der Geschlechter : Entwicklungen, Konzepte und Genderkompetenz in sozialpädagogischen Feldern. Wiesbaden.

Отримано редакцією 31.05.2018 р.